

HFD 2019 ref. 11

När avgift för bostad i särskilt boende fastställs ska den enskilde först tillgodoräknas ett förbehållsbelopp som är avsett att täcka normala levnadskostnader. Fråga om hur den del av beloppet som avser andra kostnader än boendekostnaden ska bestämmas när den enskilde inte har en viss kostnad därför att den ingår i avgiften.

8 kap. 6, 7 och 8 §§ socialtjänstlagen (2001:453)

Högsta förvaltningsdomstolen meddelade den 19 mars 2019 följande dom (mål nr 1626-18).

Bakgrund

1. En kommun har rätt att ta ut skäliga avgifter för vissa sociala tjänster, bl.a. för bostad i särskilt boende. Avgifterna får inte överstiga kommunens självkostnader och får inte heller uppgå till ett så högt belopp att den enskilde inte har tillräckliga medel för sina personliga behov och andra normala levnadskostnader (förbehållsbelopp).

2. I förbehållsbeloppet ingår boendekostnad och ett minimibelopp som ska täcka normala kostnader för bl.a. livsmedel, kläder, hushållsel och telefon samt före 2019 även radio- och TV-avgift. Om den enskilde för någon av posterna inte har någon kostnad – därför att den t.ex. ingår i avgiften eller hyran för bostaden – får kommunen minska minimibeloppet i skälig omfattning.

3. A.T. bor i ett särskilt boende i Solna kommun. I januari 2017 beslutade kommunen att vid beräkningen av hennes förbehållsbelopp minska minimibeloppet med bl.a. 195 kr per månad avseende kostnad för radio- och TV-avgift, eftersom hon inte hade någon sådan kostnad då den ingick i avgiften för bostaden. Beloppet motsvarade månadskostnaden för en radio- och TV-avgift.

4. A.T. överklagade beslutet till Förvaltningsrätten i Stockholm och anförde att kommunen borde ha minskat minimibeloppet med ett lägre belopp, eftersom kommunen inte betalade en radio- och TV-avgift för varje boende utan en enda avgift för samtliga boende som utslaget på dessa innebar en kostnad för kommunen på fem kronor per hushåll. Förvaltningsrätten avslög överklagandet.

5. Kammarrätten i Stockholm, som biföll A.T:s överklagande dit, konstaterade att kommunen betalade en enda radio- och TV-avgift för samtliga TV-mottagare på boendet och att det därför inte

var skäligt att minska minimibeloppet med ett belopp som fullt ut motsvarade månadskostnaden för en sådan avgift.

Yrkanden m.m.

6. *Solna kommun* yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen upphäver kammarrättens dom och fastställer nämndens avgiftsbeslut samt anför följande. A.T. tillhandahölls radio- och TV-avgift genom den avgift hon betalade för boendet. Denna kostnadspost behövde således inte täckas av förbehållsbeloppet och skulle därför räknas av från det schabloniserade minimibeloppet. En minskning motsvarande den normala kostnaden för radio- och TV-avgift framstår som rimlig med hänsyn till att minimibeloppet avser normalkostnader och inte faktiska kostnader.

7. A.T. har beretts tillfälle att yttra sig men har inte hörts av.

Skälen för avgörandet

Frågan i målet

8. När avgift för bostad i särskilt boende fastställs ska den enskilde först tillgodoräknas ett förbehållsbelopp som är avsett att täcka normala levnadskostnader. Frågan i målet är hur den del av beloppet som avser andra kostnader än boendekostnaden ska bestämmas när den enskilde inte har en viss kostnad därför att den ingår i avgiften.

Rättslig reglering

9. Bestämmelser om avgifter för stöd- och hjälpinsatser inom socialtjänsten finns i 8 kap. socialtjänstlagen (2001:453).

10. Av 2 § första stycket framgår att kommunen får ta ut skäliga avgifter för bl.a. bostad i särskilt boende enligt grunder som kommunen bestämmer. Avgifterna får dock inte överstiga kommunens självkostnader.

11. Enligt 6 § får avgifterna inte uppgå till ett så stort belopp att den enskilde inte förbehålls tillräckliga medel för sina personliga behov och andra normala levnadskostnader (förbehållsbelopp).

12. Kommunen ska enligt 7 § första stycket bestämma den enskildes förbehållsbelopp genom att beräkna dennes levnadskostnader, utom boendekostnaden, med ledning av ett minimibelopp. Minimibeloppet ska enligt tredje stycket täcka normalkostnader för livsmedel, kläder, skor, fritid, hygien, dagstidning, telefon, hemförsäkring, öppen hälso- och sjukvård, tandvård, hushållsel, förbrukningsvaror, resor, möbler, husgeråd och läkemedel samt till och med den 31 december 2018 även radio- och TV-avgift.

13. Kommunen får med stöd av 8 § andra stycket 2 minska minimibeloppet i skälig omfattning om den enskilde inte har en kostnad för en sådan post som anges i 7 § tredje stycket därför att kostnaden ingår i avgiften eller hyran för bostad i särskilt boende.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

14. En kommun får ta ut skäliga avgifter för stöd- och hjälpinsatser, bl.a. för bostad i särskilt boende. Avgifterna får inte överstiga kommunens självkostnader. När avgifterna för en enskild person fastställs ska denne först tillgodoräknas ett förbehållsbelopp.

15. Syftet med förbehållsbeloppet är att den enskilde ska tillförsäkras medel för sina personliga behov och andra normala levnadskostnader. Förutom boendekostnaden ingår i förbehållsbeloppet ett minimibelopp som ska täcka normalkostnaderna för en rad uppräknade vanliga poster i ett hushåll.

16. Minimibeloppet avser schabloniserade normalkostnader och inte den enskildes faktiska levnadskostnader (prop. 2000/01:149 s. 39). Detta till skillnad från boendekostnaden där det är den faktiska kostnaden som avses (RÅ 2008 ref. 28).

17. Om den enskilde inte har en kostnad för en sådan post som omfattas av minimibeloppet och detta beror på att kostnaden ingår i avgiften eller hyran för bostaden får kommunen minska minimibeloppet i skälig omfattning. Skälet till att minimibeloppet får minskas i en sådan situation är att den enskilde antas göra en kostnadsbesparing genom att bo i ett sådant särskilt boende där posten tillhandahålls utan extra kostnad.

18. Det faktum att minimibeloppet består av schabloniserade normalkostnader talar för att även den kostnadsbesparing som den enskilde antas göra genom att bo i ett särskilt boende ska beräknas på ett schablonmässigt sätt, oavsett vilken faktisk besparing som boendet medför för denne. Storleken på denna antagna kostnadsbesparing påverkas inte heller av vad kommunen betalar för posten i fråga.

19. Mot denna bakgrund anser Högsta förvaltningsdomstolen att kommunen haft fog för sitt beslut och överklagandet ska därmed bifallas.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

Högsta förvaltningsdomstolen upphäver kammarrättens dom och fastställer förvaltningsrättens domslut.

I avgörandet deltog justitieråden *Knutsson, Askersjö, Baran, Gäverth* och *Rosén Andersson*. Föredragande var justitisekreteraren Linda Funk.

Förvaltningsrätten i Stockholm (2017-09-22, Andersson):

Nämnden har i sin beräkning minskat minimibeloppet med kostnadsposterna råvaror för mat, hushållsel och radio- och TV-avgift samt förbrukningsvaror m.m. Det är på grund av att kostnaden för hushållsel och radio- och TV-avgift och råvaror för mat, som vanligtvis täcks av minimibeloppet, ingår i hyran och avgiften för bostad för särskilt boende. Dessa kostnadsposter har dragits av från minimibeloppet när förbehållsbeloppet har räknats ut enligt 8 kap. 8 § andra stycket 2 socialtjänstlagen. Förvaltningsrätten anser att den minskning av minimibeloppet som gjorts när förbehållsbeloppet har räknats ut har varit skälig.

Kostnaden för radio- och TV-avgift uppges av nämnden vara en fast avgift per boende som tas ut av Radiotjänst varje månad. Det har inte kommit in något underlag till stöd för att Solna kommun betalar en avgift för hela boendet så som det presenteras i yttrandet. Förvaltningsrätten anser även att avgiften på 195 kr per boende och månad framstår som skälig och det har inte förekommit något i målet som föranleder förvaltningsrätten att ifrågasätta nämndens beräkning i denna del. Beräkningen av förbehållsbeloppet ska således inte ändras. Överklagandet ska därför avslås. – Förvaltningsrätten avslår överklagandet.

Kammarrätten i Stockholm (2018-02-28, Beck-Friis, Westerling och Johansson):

Huvudregeln för uttagande av radio- och TV-avgift är att den som innehar en TV-mottagare ska betala avgift till Radiotjänst. Detta framgår av 2 a § lagen (1989:41) om finansiering av radio och TV i allmänhetens tjänst (TV-avgiftslagen).

Av 3 § TV-avgiftslagen följer att en enda radio- och TV-avgift betalas för samtliga TV-mottagare som är avsedda att bl.a. användas i innehavarens hushåll eller som finns hos en vårdgivare och som är avsedda att användas av dem som får vård på vårdgivarens sjukhus, vårdanstalt eller inrättning av liknande slag.

Av handlingarna framgår att A.T. bor på ett s.k. vård- och omsorgsboende. Nämnden har inte presenterat något underlag till stöd för att Radiotjänst tar ut radio- och TV-avgift för samtliga TV-mottagare på hennes boende. Mot den bakgrunden konstaterar kammarrätten att inget annat har kommit fram än att A.T. får vård på sitt boende och att detta är en sådan inrättning av liknande slag som avses i 3 § TV-avgiftslagen. Det kan därför inte anses skäligt att minska A.T:s minimibelopp motsvarande månadskostnaden för en enda radio- och TV-avgift. – Kammarrätten bifaller överklagandet och bestämmer att A.T:s

förbehållsbelopp enligt Socialnämnden i Solna stads beslut den 20 januari 2017 ska räknas om utifrån att en enda radio- och TV-avgift betalas för samtliga TV-mottagare på hennes särskilda boende. Det ankommer på nämnden att vidta de åtgärder som föranleds av detta avgörande.